

OFFICIËLE REGELGEVING OMTRENT ABSEILEN EN TOKKELEN

AUGUSTUS 2016

OPGESTELD DOOR S. ELZINGA

**NIETS UIT DIT DOCUMENT MAG OP ENIGERLEI WIJZE WORDEN VERMENIGVULDIGD EN/OF OPENBAAR
GEMAAKT ZONDE VOORAFGAANDE TOESTEMMING VAN DE AUTEUR. DEZE UITGAVE IS MET DE
GROOTST MOGELIJKE ZORGVULDIGHEID SAMENGESTELD. TOCH KUNNEN FOUTEN NIET WORDEN
UITGESLOTEN. RAADPLEEG ALTIJD DE MEEST RECENTE BRONNEN EN JUISTE OFFICIËLE INSTANTIES
VOORAFGAAND AAN UW UITVOERING(EN).**

Inhoud

DOELSTELLING DOCUMENT	4
Overzicht geraadpleegde documenten	5
Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).....	6
RICHTLIJN 2001/95/EG inzake algemene productveiligheid.....	7
RICHTLIJN 2001/45/EG MINIMUMVOORSCHRIFTEN INZAKE VEILIGHEID EN GEZONDHEID BIJ HET GEBRUIK DOOR WERKNEMERS VAN ARBEIDSMIDDELEN OP DE ARBEIDSPLAATS	8
WARENWETBESLUITE PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN	10
ARBEIDSOMSTANDIGHEDENWET (ARBOPORTAAL).....	11
BURGERLIJK WETBOEK	12
SAMENVATTING WETGEVING	13
NEN EN NORM.....	14
RECENTE ONTWIKKELINGEN	15
VAN REGELGEVING NAAR DE PRAKTIJK	16
KEUZE VAN PBM's VERANTWOORDEN IN JE VEILIGHEIDSPAN	17
Tot slot.....	18

DOELSTELLING DOCUMENT

Inzicht geven in de regelgeving omtrent abseilen en tokkelen. Welke normen, richtlijnen en wetten zijn van toepassing op deze activiteiten. Tevens dient dit document ervoor om handvatten te geven aan het opstellen van een Risico-Inventarisatie en – Evaluatie ofwel RI&E.

Overzicht geraadpleegde documenten

Hieronder is een overzicht te vinden met normen, richtlijnen en wetten die mogelijk van toepassing zijn op abseilen en tokkelen:

- Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen
- reikwijdte notitie behorende bij het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).
- Europese wet 2001/95/EG inzake algemene productveiligheid
- Richtlijn 2001/45/EG GEZONDHEID BIJ HET GEBRUIK DOOR WERKNEMERS VAN ARBEIDSMIDDELEN OP DE ARBEIDSPLAATS.
- Arbeidsomstandighedenwet.
- Overige wetgeving.

Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)

- Reikwijdte notitie behorende bij het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)

Kijkende naar tabel 2 van dit besluit zien we dat 'Toestellen ten behoeve van outdooractiviteit (ook abseilen, tokkelen) buitenspeeltoestellen' buiten het WAS vallen. Bij contact met het VWS wordt dit bevestigd:

Gestelde vraag:

Zojuist heb ik de reikwijdte notitie 2007 voor het WAS gelezen. Hieruit kan ik opmaken dat een eenmalige (tokkelbaan) constructie vanaf een kerktoren (op een braderie / feestweek) niet onder het WAS valt en dus niet gekeurd hoeft te worden.

Antwoord:

De conclusie dat in dit geval geen verplichting geldt op basis van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen klopt. Dit valt bij ons onder de term Fun en adventure. Enige tijd geleden is een rapport verschenen waarin naar deze activiteiten is gekeken (zie bijlage). Gekozen is om dit aan het zelfregulerende vermogen van de branche over te laten en geen specifieke regels op te leggen vanuit de overheid. Wel moet een dergelijke constructie veilig zijn. Dit is neergelegd in het Warenwetbesluit algemene productveiligheid. Dit warenwetbesluit geeft uitvoering aan de productveiligheidsrichtlijn (richtlijn 2001/95/EG).

Mr. M (Maaïke) van Beek – Wetgevingsjurist.

CONCLUSIE

Een eenmalige opstelling van abseilen en tokkelen valt dus niet onder het WAS. Uit de 'verkenning fun en adventure bekeken' en 'verkenning naar de mogelijkheden voor zelfregulering in de markt van Fun & Adventure' blijkt dat het wordt overgelaten aan het zelfregulerend vermogen van de branche.

De net genoemde bijlagen bieden een uitstekend inzicht in wat er 'speelt' in de markt omtrent wet- en regelgeving

Het product moet echter wel veilig zijn. Hiervoor kunnen we de richtlijn 2001/95/EG als leidraad gebruiken.

RICHTLIJN 2001/95/EG inzake algemene productveiligheid

Deze pagina gaat over **algemene** productveiligheid. Artikelen die mogelijkterwijs van belang kunnen zijn staan hieronder vermeld.

Artikel 6: voorkomen van risico's.

Artikel 8: veiligheid van consumenten in acht nemen.

Artikel 9: diensten vallen niet onder deze richtlijn.

“De veiligheid van de apparatuur die door de dienstverleners zelf wordt gebruikt om een dienst aan de consument te verlenen, valt niet onder deze richtlijn, aangezien deze immers in samenhang met de veiligheid van de verleende dienst moet worden beschouwd.”

Artikel 18: stelt dat het bedrijfsleven andere verplichtingen kan worden opgelegd.

Artikel 21: verwijst (indirect) naar het zelfregulerend vermogen.

Hoofdstuk I

Artikel 2b: omschrijving van een 'veilig product'.

Hoofdstuk II

Artikel 3 & 3.2 verwijzing naar Europese normen, gedragscodes van betrokken sector en huidige vakkennis en techniek.

Artikel 5: de producent moet de consument waarschuwen over eventuele risico's om de consument hiertegen te beschermen.

Hoofdstuk III

Artikel 5.3: Risico's die onverenigbaar zijn met de algemeen veiligheidsvereiste worden gemeld aan de bevoegde autoriteiten.

Hoofdstuk IV

Artikel 8: legt uit wat de bevoegdheden zijn van de bevoegde autoriteiten.

CONCLUSIE

Uit deze wet kunnen we bruikbare informatie halen die helpt bij het opstellen van een RI&E en geeft meer duidelijkheid om een veilig product te ontwikkelen. Ook geeft deze duidelijkheid hoe de consument moet worden geïnformeerd over eventuele risico's. Voor een aansprakelijkheidsverzekering heb je vaak een veiligheidsplan nodig.

RICHTLIJN 2001/45/EG MINIMUMVOORSCHRIFTEN INZAKE VEILIGHEID EN GEZONDHEID BIJ HET GEBRUIK DOOR WERKNEMERS VAN ARBEIDSMIDDELEN OP DE ARBEIDSPLAATS

- (2): “Volgens dat artikel moet worden vermeden in die richtlijnen zodanige administratieve, financiële en juridische verplichtingen op te leggen dat zij de oprichting en ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen zouden kunnen hinderen.”
- (9) “De werkgever die voornemens is tijdelijke werkzaamheden op hoogte uit te voeren, moet daarvoor arbeidsmiddelen kiezen die voldoende bescherming tegen de risico's van vallen van hoogte bieden.”
- (10) “In het algemeen bieden collectieve veiligheidsmaatregelen ter voorkoming van vallen van hoogte een betere bescherming dan persoonlijke veiligheidsmaatregelen. De keuze en het gebruik van op iedere specifieke werkplek afgestemde arbeidsmiddelen met het oog op het voorkomen en elimineren van risico's kunnen waar dat passend is, vergezeld gaan van specifieke opleiding en aanvullend onderzoek.”
- (11) “Ladders, steigers en lijnen zijn de arbeidsmiddelen die gewoonlijk gebruikt worden om werkzaamheden op hoogte uit te voeren; de veiligheid en gezondheid van de werknemers die dit soort werkzaamheden verrichten, hangen daarom in hoge mate af van een correct gebruik van deze arbeidsmiddelen; derhalve dient te worden vastgelegd op welke wijze deze arbeidsmiddelen door de werknemers zo veilig mogelijk kunnen worden gebruikt; een gerichte en adequate opleiding van de werknemers is dientengevolge noodzakelijk”

BIJLAGE

4.1.1: [...]”de meest geschikte arbeidsmiddelen gekozen om veilige arbeidsomstandigheden te waarborgen en te handhaven. Collectieve veiligheidsmaatregelen moeten voorrang krijgen boven persoonlijke veiligheidsmaatregelen. De afmetingen van de arbeidsmiddelen moeten afgestemd zijn op de aard van de te verrichten werkzaamheden en de voorzienbare belastingen en zodanig zijn dat zonder gevaar doorgang mogelijk is.”

4.1.3: “Toegangs- en positioneringstechnieken met lijnen mogen alleen worden gebruikt onder omstandigheden waarin uit de risicobeoordeling blijkt dat het werk veilig kan worden uitgevoerd en waarin het gebruik van andere, veiliger arbeidsmiddelen niet gerechtvaardigd is.

Rekening houdend met de risicobeoordeling, en met name in verband met de duur van de werkzaamheden en met ergonomische vereisten, moet worden voorzien in een zitje met geschikte toebehoren.”

4.1.4: “Afhankelijk van het op basis van bovenstaande punten gekozen arbeidsmiddel worden ter minimalisering van de aan dit arbeidsmiddel verbonden risico's voor de werknemers, de nodige maatregelen vastgesteld. Zo nodig moeten valbeveiligingen worden aangebracht. Deze

valbeveiligingen moeten van een zodanige configuratie en sterkte zijn dat vallen van hoogte wordt voorkomen of dat een eventuele val wordt gestopt, zodanig dat letsel bij de werknemers zoveel mogelijk wordt voorkomen. De collectieve valbeveiligingen mogen alleen onderbroken worden waar zich een toegang tot een ladder of trap bevindt.”

- 4.1.5: “Wanneer de uitvoering van specifieke werkzaamheden vereist dat een collectieve valbeveiliging tijdelijk wordt verwijderd, moet worden gezorgd voor doeltreffende vervangende veiligheidsvoorzieningen. De werkzaamheden mogen niet worden uitgevoerd zolang deze vervangende voorzieningen niet zijn getroffen. Na de definitieve of tijdelijke beëindiging van de speciale werkzaamheden worden de collectieve valbeveiligingen weer aangebracht.”
- 4.1.6: “Tijdelijke werkzaamheden op hoogte mogen alleen worden uitgevoerd wanneer de weersomstandigheden de veiligheid en de gezondheid van de werknemers niet in gevaar brengen.”
- 4.3.3: “De ondersteuning van een steiger moeten worden beveiligd tegen wegglijden, hetzij door bevestiging aan het steunvlak, hetzij door een antislipinrichting of een andere, even doeltreffende oplossing en het dragende oppervlak moet een voldoende capaciteit hebben. De stabiliteit van de steiger moet verzekerd zijn. Ongewilde bewegingen van rolsteigers tijdens werkzaamheden op hoogte moeten door een passende voorziening worden voorkomen.”
- 4.3.5: “Als bepaalde gedeelten van een steiger niet gebruiksklaar zijn, bijvoorbeeld tijdens de opbouw, afbraak of ombouw, worden deze gedeelten gemarkeerd met waarschuwingssignalen, overeenkomstig de nationale voorschriften ter omzetting van Richtlijn 92/58/EEG, en behoorlijk afgebakend door materiële elementen die de toegang tot de gevarezone beletten.”
- 4.3.6: Gaat in op het gebruik van steigers.
- 4.4: Omschrijft het gebruik van toegangs- en positioneringstechnieken met lijnen.

CONCLUSIE

Duidelijk en helder omschreven richtlijnen omtrent veiligheid en gezondheid voor werknemers. Richtlijn 92/58/EEG kan uitkomst bieden bij het overbrengen van verplichtingen en gevaren.

Er is een document ‘niet-bindende praktijkgids voor de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2001/45/EG’. In dit document staan praktijkvoorbeelden met tekeningen van deze richtlijn.

WARENWETBESLUIE PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Wat wordt verstaan onder een Persoonlijk BeschermingsMiddel (PBM)?

Hoofdstuk 1, Artikel 1-1.

- **1e.** een uitrustingsstuk of -middel dat bestemd is om door een persoon te worden gedragen of vastgehouden als bescherming tegen één of meer gevaren die een bedreiging voor zijn gezondheid of zijn veiligheid kunnen vormen;
- **2e.** een geheel dat is samengesteld uit verscheidene uitrustingsstukken of -middelen die door de fabrikant onderling zijn verbonden om een persoon te beschermen tegen één of meer, mogelijk gelijktijdig optredende gevaren;
- **3e.** een uitrustingsstuk of beschermingsmiddel dat al of niet onlosmakelijk verbonden is met een niet-beschermende persoonlijke uitrusting die door een persoon wordt gedragen of vastgehouden voor het bedrijven van een bepaalde activiteit;
- **4e.** verwisselbare onderdelen van een persoonlijk beschermingsmiddel die voor de goede werking ervan onontbeerlijk zijn en die uitsluitend voor dat beschermingsmiddel worden gebruikt;

Je bent wettelijk verplicht om de PBM- Valbeveiliging (PBM staat voor Persoonlijke beschermingsmiddelen) minimaal één keer per jaar te laten 'keuren'. Officieel is gesteld dat deze keuring uitgevoerd dient te worden om de 12 maanden én na elke val, of vaker wanneer de intensiteit of de fabrikant hier om vraagt. Feitelijk gaat het om een veiligheidscheck. Onderhoud verrichten is vaak niet zomaar toegestaan en vereist training. Via bv. een handleiding van Petzl (PPE) kun je zelf een check uitvoeren maar bij reparatie mag je dit niet zelf doen.

De keuring en inspectie mag niet zomaar door iedereen gebeuren. Het is wettelijk zo geregeld dat enkel personen/bedrijven die hierin gespecialiseerd / competent zijn deze keuring mogen uitvoeren.

Hoofdstuk 7 en 8 gaat over keuringen en onderhoud PBM / arbeidsmiddelen. + veiligheidsplan

ARBEIDSOMSTANDIGHEDENWET (ARBOPORTAAL)

Persoonlijke valbeveiliging

Als collectieve maatregelen niet afdoende zijn, dan is persoonlijke valbeveiliging noodzakelijk. Een goede valbeveiliging voorkomt de volgende risico's:

- vallen van hoogte;
- abrupt breken van de val (klap); en
- afknelling door vallijn.

Valbeveiliging moet uit drie onderdelen bestaan. De werksituatie bepaalt welke valbescherming de voorkeur verdient.

- een vast en stevig bevestigingspunt voor de beveiligingskabel;
- een harnas dat de medewerker via een kabel verbindt met het bevestigingspunt; en
- een valstopapparaat of valdemper.

Een positioneringslijn mag uitsluitend worden gebruikt als gebiedsbeperving en nooit in situaties waarbij een val mogelijk is. Met de juiste lijnlengte kan men voorkomen dat iemand in een gevaarlijk valgebied terecht komt.

'Artikel 7.23 Algemeen' van het Arbeidsomstandighedenbesluit gaat verder in op werkzaamheden op hoogte en het gebruik van lijnen.

BURGERLIJK WETBOEK

Afdeling 6 Enkele bijzondere verplichtingen van de werkgever.

Artikel 658

1. De werkgever is verplicht de lokalen, werktuigen en gereedschappen waarin of waarmee hij de arbeid doet verrichten, op zodanige wijze in te richten en te onderhouden alsmede voor het verrichten van de arbeid zodanige maatregelen te treffen en aanwijzingen te verstrekken als redelijkerwijs nodig is om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt.
2. De werkgever is jegens de werknemer aansprakelijk voor de schade die de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt, tenzij hij aantoont dat hij de in lid 1 genoemde verplichtingen is nagekomen of dat de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer.
3. Van de leden 1 en 2 en van hetgeen titel 3 van Boek 6, bepaalt over de aansprakelijkheid van de werkgever kan niet ten nadele van de werknemer worden afgeweken.
4. Hij die in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf arbeid laat verrichten door een persoon met wie hij geen arbeidsovereenkomst heeft, is overeenkomstig de leden 1 tot en met 3 aansprakelijk voor de schade die deze persoon in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt. De kantonrechter is bevoegd kennis te nemen van vorderingen op grond van de eerste zin van dit lid.

SAMENVATTING WETGEVING

Warenwetbesluite Attractie- en Speeltoestellen (WAS)

Een abseil/tokkel moet veilig zijn en (onder andere) voldoen aan de productveiligheidsrichtlijn (richtlijn 2001/95/EG). Dit is neergelegd in het Warenwetbesluit algemene productveiligheid.

Europese wet 2001/95/EG inzake algemene productveiligheid

Uit deze wet kunnen we bruikbare informatie halen die helpt bij het opstellen van een RI&E en geeft meer duidelijkheid om een veilig product te ontwerpen. Ook geeft deze duidelijkheid hoe de consument moet worden geïnformeerd over eventuele risico's.

MINIMUMVOORSCHRIFTEN INZAKE VEILIGHEID EN GEZONDHEID BIJ HET GEBRUIK DOOR WERKNEMERS VAN ARBEIDSMIDDELEN OP DE ARBEIDSPLAATS

Duidelijk en helder omschreven richtlijnen omtrent veiligheid en gezondheid. Richtlijn 2001/92/58/EEG kan uitkomst bieden bij het overbrengen van verplichtingen en gevaren.

Warenwetbesluit Persoonlijke BeschermingsMiddelen

Duidelijk omschrijving van wat een PBM nu eigenlijk is.

Arbeidsomstandighedenwet (ARBOPORTAAL)

Uitleg van werken met lijnen en werken op hoogte.

Burgerlijk wetboek

Kleine toelichting op de aansprakelijkheid van de werkgever.

NEN EN NORM

EN 15567 1 en 2

In dit document staan richtlijnen beschreven voor 'Touwparcoursen'. Dit heeft geen directe overeenkomst met abseilen/tokkelen maar zou een goede bron van informatie kunnen zijn voor dergelijke constructies.

EN397

Richtlijn voor industriële helmen. Extra eisen zijn bv. beter bestand tegen zuren dan klimhelmen en een stevigere kinband. Maar helmen zonder kinband (de bekende bouwhelm) valt ook onder deze norm.

EN 12492

Richtlijn voor klimhelmen.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

De buitensportbranche is volop in ontwikkeling. Ten tijde van schrijven is er al een ISO norm (NEN-ISO 21101:2014) die je kunt gebruiken voor avontuurlijke vrijetijdsactiviteiten. Deze norm kan helpen bij het vormgeven van een veiligheidsmanagementsysteem.

Voor leden die bij VeBon zijn aangesloten is er een VeBon Veiligheidsnorm. Deze norm is in overeenstemming gebracht met de NEN – EN ISO 9001:2008 op kwaliteitsgebied en de NEN – EN - ISO 14001:2004 op milieugebied en specificeert ook de eisen voor een veiligheidsmanagementsysteem. Het voldoen aan deze VeBON Veiligheidsnorm is een verplichting voor alle aangesloten bedrijven.

Enige tijd geleden was er ook sprake van de komst van een zogeheten verplichtende Adventure Tourism, of deze er ook daadwerkelijk gaat komen is nog afwachten.

VAN REGELGEVING NAAR DE PRAKTIJK

Nu we de regelgeving wat beter voor ons hebben is het natuurlijk de bedoeling om dit uiteindelijk in de praktijk te brengen.

Hieronder een stappenplan:

1. Opstellen veiligheidsplan voor je bedrijf (en werknemers).
 - a. Kennis van je werknemers up-to-date houden en hoe waarborg je deze?
 - b. Hoe lang bewaar je (gebruikte) materialen.
 - c. Wie keurt deze (PBM's).
 - i. Mag je dit (misschien) wel zelf doen?*
 - d. Maak logboeken van je gebruik van materialen.
 - e. Etc.
2. Opstellen veiligheidsplan voor de activiteit.
 - a. Zie bovenstaande informatie over regelgeving.
 - b. Toegang van opdrachtgever.
 - c. Werkvergunning opdrachtgever.
 - d. Vrijwaringen.
 - e. Risico-overbrengen naar deelnemers.
 - f. Krachtenberekening van gemaakte constructie.
 - g. Validiteitsverklaring deelnemers.
 - h. Legitimatiebewijs en bewijs van opfriscursussen instructeurs.
 - i. Etc.

KEUZE VAN PBM'S VERANTWOORDEN IN JE VEILIGHEIDSPAN

Stel je gaat tokkelen van een kerktoren. Wat moeten je instructeurs aan: een sportklimgordel of een integraalgordel?! Hieronder een voorbeeld benaderd vanuit het 'zelfregulerend vermogen' met oog op de risico's.

Voor instructeurs:

PBM – HELMEN

Volgens de EN 12492 is een 'klimmershelm' geen PBM. Als we kijken naar de verschillende toepassingsgebieden van de EN 397 komen deze vrijwel volledig overeen. Volgens de EN12942 worden 'valtesten' uitgevoerd op alle delen van de helm (dus ook zijwaards). Terwijl dat bij de industriële norm EN397 alleen op de kruin wordt getest.

De EN 397 norm is vooral gericht op industriële werkzaamheden. Aanvullende eisen zijn bv. weerstand tegen extreme koude, chemicaliën, elektriciteit en metalen spetters.

Bij abseils/tokkels heb je hier in eerste instantie niet mee te maken en zou een EN 12492 helm volstaan. Iedere situatie is natuurlijk anders, dus besluit voor jezelf wat voor jou van toepassing is.

BRON: EN 397 en EN 12492

PBM – HARNASGORDELS

Voor normale situaties moeten instructeurs harnasgordels conform EN 361 dragen. Ze zijn immers geen sport aan het uitvoeren maar aan het werk. Deelnemers daarentegen beoefenen de sport (abseilen-tokkelen).

PBM – TOUWEN

Conform en 1891. Tendon Static, Beal Antipodes, etc.

PBM – AFDAALAPPARAAT

Conform EN 341. Petzl ID's.

PBM – STIJGKLEM

Conform EN 12841. Petzl Croll, Petzl Ascender.

PBM – Mobiele antival + schikabsorbtie

Conform EN 353-2 (flex-lijn) Petzl ASAP LOCK en EN 355 Petzl Absorber.

PBM – Handschoenen

EN 388 Veiligheidshandschoenen.

Tot slot

Dit document is bedoeld als eerste opzet om wat discussie op gang te brengen en uiteindelijk aangevuld te worden met bruikbare informatie. Aanvullingen zijn van harte welkom!